

Україна: Моніторинг гуманітарної ситуації

Інформаційний бюлетень: Пошкодження інфраструктури та перебої у роботі комунальних служб

Січень 2023 року
Україна

КЛЮЧОВІ ТЕЗИ

- Зросла кількість населених пунктів, які повідомляють про **перебої у роботі комунальних служб (електро- та водопостачання, опалення) та систем зв'язку** (в середньому **вдвічі більше** у грудні 2022 року/ січні 2023 року (раунд 7)), що свідчить про зменшення потужності енергетичної інфраструктури.
- За отриманою інформацією, населення територій східної частини країни, які знаходяться поблизу районів ведення бойових дій (такі як **Донецька, Дніпропетровська** області), та **Київської області** стикнулися з вищим рівнем обмежень у доступі та перебоїв у роботі комунальних служб.
- Очевидно, що населення **Богданівки** (Донецька область) стикається з вищим рівнем перешкод, де КІ повідомили про **крайній рівень вираженості загальних потреб та перебої у роботі комунальних служб, які спостерігалися «увесь час»**.
- **Високі ціни та нестача грошей** і надалі є основними перешкодами у доступі до опалення у зимовий період разом зі збільшенням кількості повідомлень про **перебої з теплопостачанням**.

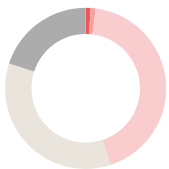
100%

населених пунктів визначили **перебої у роботі комунальних служб основною проблемою** у населеному пункті за 14 днів до збору даних (грудень 2022 року/ січень 2023 року (раунд 7)).

60%

населених пунктів назвали **електроенергію пріоритетною потребою** за 14 днів до збору даних (грудень 2022 року/ січень 2023 року (раунд 7)).

Діаграма 1: Населені пункти за рівнем загальних потреб (n=306), грудень 2022 року/ січень 2023 року (раунд 7)



У **42% (n=130/306)** досліджених населених пунктів КІ повідомили про **помірний рівень вираженості загальних потреб** за 14 днів до збору даних.

- **Крайній рівень вираженості потреб:** втрата життя або неминучий ризик втрати життя внаслідок відсутності доступу до життєво важливої допомоги.
- **Високий рівень вираженості потреб:** більшість людей все ще здатна задовольнити свої основні потреби, але умови життя у населеному пункті дуже погані.
- **Помірний рівень вираженості потреб:** більшість людей все ще здатна задовольнити свої основні потреби, але умови для життя забезпечено.
- **Незначний рівень вираженості потреб/ відсутність потреб:** більшість людей продовжує задовольняти свої потреби у звичайному режимі, при цьому умови життя у населеному пункті суттєво не погіршилися.
- **Немає єдиної думки**

КОНТЕКСТ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ

З початку повномасштабної війни у лютому 2022 року населення в Україні стикнулося зі значними гуманітарними потребами у багатьох секторах. Крім того, з жовтня 2022 року Україна зазнала інтенсивних хвиль атак по всій країні, спрямованих насамперед на об'єкти критичної інфраструктури. З настанням зими потреби населення та обмеження доступу до послуг ще більше посилюються. З метою інформаційного забезпечення гуманітарних організацій з березня 2022 року Ініціатива REACH проводить щомісячне дослідження **«Моніторинг гуманітарної ситуації» (МГС)** по всій території України, що охоплює доступні або підконтрольні Уряду України території та важкодоступні райони (у тому числі непідконтрольні Уряду України території¹).

ОПИС ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою шостого та сьомого раундів МГС є надання гуманітарним організаціям **більш якісних відомостей про те, як гуманітарні потреби змінювалися з часом**, та орієнтовної інформації щодо районів із зафіксованим вищим рівнем вираженості потреб або проблемами з доступом до послуг.

МЕТОДОЛОГІЯ:

Було досліджено **306 населених пунктів** (міського або сільського типу) на підконтрольних Уряду України територіях шляхом проведення **1113 телефонних інтерв'ю** з ключовими інформантами (КІ)² у раунді 6 та **810 інтерв'ю** у раунді 7.³ Усі відповіді КІ з одного і того самого населеного пункту було узагальнено, що дозволяє отримати одну точку даних щодо кожної змінної щодо кожного населеного пункту. Отримані результати слід розглядати як **орієнтовні**.
Збір даних: 5-26 вересня 2022 року (раунд 6) та 13 грудня 2022 року – 09 січня 2023 року (раунд 7).

ЗАГАЛЬНІ ГУМАНІТАРНІ ПОТРЕБИ

Рівень загальних потреб й надалі залишається відносно низьким на підконтрольних Уряду України територіях, особливо у районах, віддалених від лінії фронту та активних бойових дій. Однак, на тлі інтенсивних хвиль атак на інфраструктуру по всій Україні з жовтня 2022 року, а також продовження бойових дій та, як наслідок, перебоїв у роботі служб рівень потреб у низці населених пунктів зріс у період з вересня 2022 року по грудень 2022 року/ січень 2023 року.

Хоча у вересні 2022 року не було зафіксовано жодного населеного пункту з крайнім рівнем вираженості потреб (втрата життя або неминучий ризик втрати життя внаслідок відсутності доступу до життєво важливої допомоги),

у двох населених пунктах, **Богданівці та Родинському** (обидва у Донецькій області), спостерігався крайній рівень вираженості потреб у грудні 2022 року/ січні 2023 року.

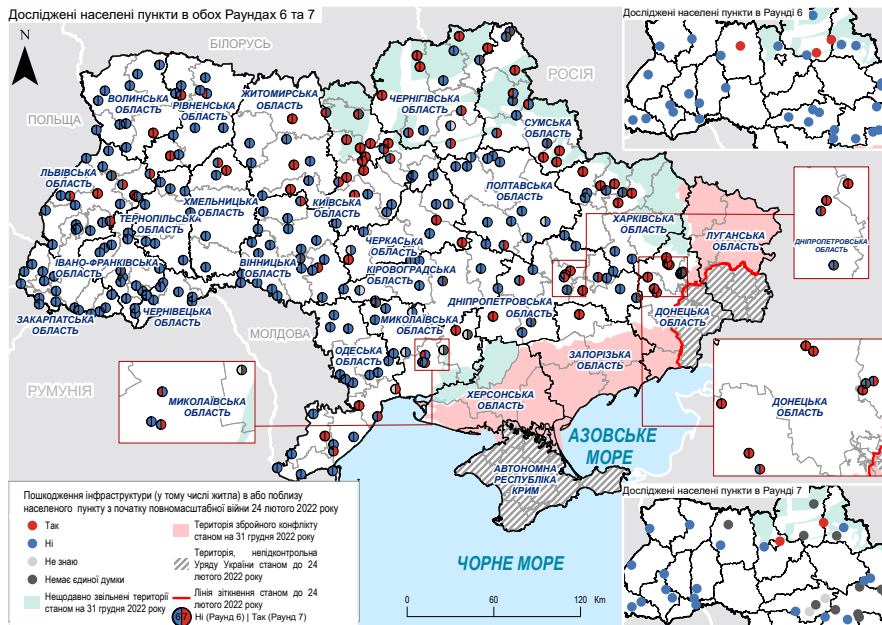
Пріоритетні потреби, згадувані у досліджених населених пунктах, та зміна у потребах у межах двох раундів ще більше свідчать про зростання масштабів пошкодження енергетичної інфраструктури та пов'язані з цим перешкоди для постраждалого населення у доступі до основних послуг. Хоча у вересні 2022 року основні пріоритетні потреби стосувалися засобів до існування (наприклад, працевлаштування та фінансових ресурсів), у грудні 2022 року/ січні 2023

року трьома пріоритетними потребами були:

- електроенергія (за даними КІ, у **60%** (n=185/306) досліджених населених пунктів);
- мобільний зв'язок/інтернет (**35%**, n=108/306);
- працевлаштування (**26%**, n=80/306).

Для порівняння, електроенергія вказувалася як пріоритетна потреба у трьох населених пунктах, у той час як потреба в інтернеті/ мобільному зв'язку згадувалася в одному населеному пункті у вересні 2022 року на противагу 185 та 108 населеним пунктам, які повідомили про ці потреби відповідно у грудні 2022 року/ січні 2023 року.

Карта 1: Населені пункти, за пошкодженнями інфраструктури та житла

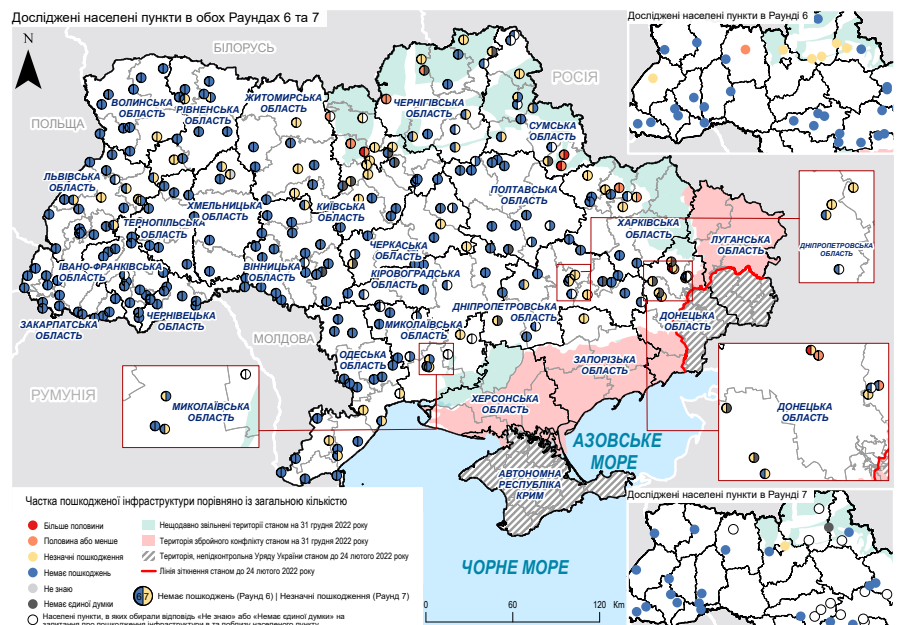


ПОШКОДЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ

У той час як повномасштабна війна у лютому 2022 року вже призвела до масштабних пошкоджень інфраструктури по всій країні, з жовтня 2022 року було зафіксовано посилення атак на цивільну інфраструктуру. Відповідно, зросла кількість населених пунктів на підконтрольній Уряду України території, які повідомили про пошкодження інфраструктури та житлових будинків цивільного населення у грудні 2022 року/ січні 2023 року (n=75/306), порівняно з вереснем 2022 року (n=59/306). Дані проєкту ACLED⁴ також вказують на те, що більшість населених пунктів, у яких КІ не повідомляли про пошкодження інфраструктури у вересні 2022 року (збір даних раунду 6), відтоді зазнали обстрілів, артилерійських або ракетних ударів.

Однак, масштаби загальних пошкоджень житла та інфраструктури у більшості досліджених населених пунктів на підконтрольній Уряду України території залишаються низькими. Із **75** населених пунктів, де були зафіксовані пошкодження інфраструктури у грудні 2022 року/ січні 2023 року, лише КІ у **Тростянецьку** (Сумська область) повідомили, що було пошкоджено **більше половини** об'єктів інфраструктури з початку повномасштабної війни у лютому 2022 року. Водночас, за отриманою інформацією, у **восьми** населених пунктах (**Богданівці та Краматорську** (Донецька область), **Бородянці та Ірпені** (Київська область), **Охтирці** (Сумська область), **Харкові та Чугуєві** (Харківська область), **Ворохівці** (Чернігівська область)) було завдано пошкоджень **половині або менше половини** об'єктів інфраструктури. **Школи/навчальні заклади та промислові об'єкти** належали до найчастіше згадуваних видів пошкодженої інфраструктури у близько одній третині з вищезазначених 75 населених пунктів.

Карта 2: Населені пункти, за часткою інфраструктурних пошкоджень



ПЕРЕБОЇ У РОБОТІ КОМУНАЛЬНИХ СЛУЖБ

3 жовтня 2022 року кількість та серйозність інцидентів, пов'язаних з війною, які завдають шкоди енергетичній інфраструктурі, стрімко зросла.⁵ За оцінками, станом на грудень 2022 року **половина об'єктів енергетичної інфраструктури була пошкоджена або зруйнована.**⁶

Найбільша кількість інцидентів, які пошкодили енергетичну інфраструктуру, була зафіксована у східних областях країни (Запорізькій, Донецькій, Харківській, Дніпропетровській, Миколаївській областях), а також у Київській області.⁷

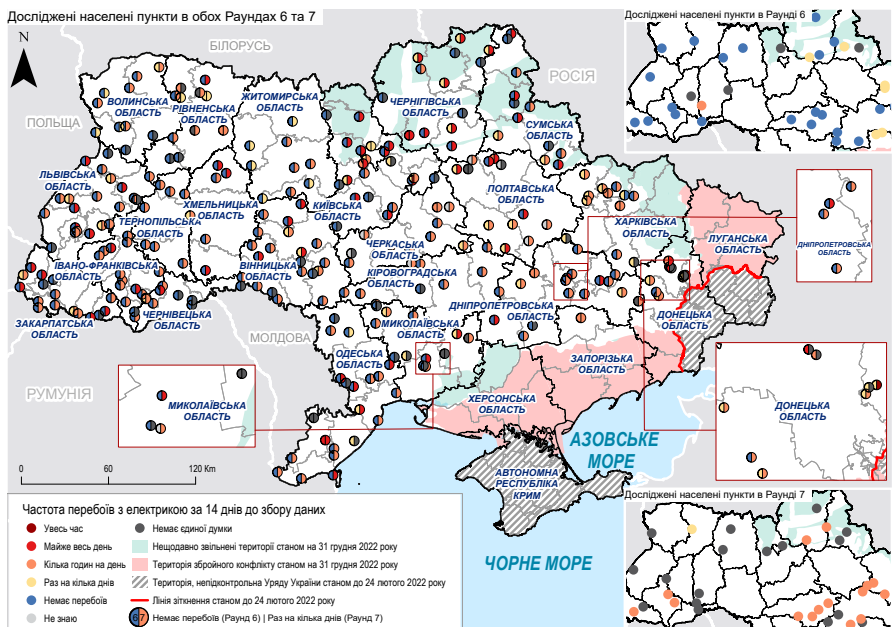
Водночас Донецька, Харківська, Київська та Дніпропетровська

області належать також до регіонів з найбільшою кількістю людей, які потребують допомоги,⁸ і тому, ймовірно, найбільше страждають від наслідків пошкоджень енергетичної інфраструктури та подальших порушень у наданні основних послуг.

Зниження потужності енергетичної інфраструктури безпосередньо впливає на здатність людей мати доступ до електроенергії, опалення та чистої води, а також інших основних послуг (у тому числі медичного обслуговування та освіти), що ще більше посилює зростання гуманітарних потреб серед населення, яке постраждало внаслідок конфлікту.

Разом з вищезгаданою зміною у пріоритетних потребах щодо доступу до електроенергії та телекомунікаційних послуг суттєво **зміни спостерігалися також у основних проблемах**, названих КІ у досліджених населених пунктах. Крім безпекових проблем, згаданих КІ у 68% (n=209/306) досліджених населених пунктів, у грудні 2022 року/ січні 2023 року (раунд 7) найчастіше вказували проблеми у майже половині або більше досліджених населених пунктів стосувалися **перебоїв у роботі комунальних служб та телекомунікаційних послуг, а також доступу до води** (див. Діаграма 2).

Карта 3: Населені пункти, за частотою перебоїв з електрикою



У той час як у вересні 2022 року перебої з електрикою спостерігалися у близько чверті (24%, n=72/306) досліджених населених пунктів, у грудні 2022 року/ січні 2023 року частка населених пунктів, які повідомили про **принаймні деякі перебої з електрикою**, зросла більше ніж вдвічі (77%, n=237/306). Крім того, частота перебоїв у цих населених пунктах була вищою, де, за повідомленнями, майже у всіх цих населених пунктах перебої з електрикою фіксувалися «кілька годин на день» або «майже весь день» (94%, n=223/237). За інформацією КІ, у **Богданівці** (Донецька область) електроенергія була відсутня «увесь час». Збільшення споживання електроенергії у зимовий період створює додатковий тиск на вже зменшену потужність енергетичної інфраструктури та може призвести до продовження планових відключень електроенергії до березня 2023 року.⁹

Аналогічно тоді як у вересні 2022 року (раунд 6) частка населених пунктів, у яких спостерігалися перебої у роботі систем зв'язку за 14 днів до збору даних, була незначною (13%, n=41/306), у грудні 2022 року/ січні 2023 року частка населених пунктів, які повідомили про принаймні деякі перебої у зв'язку, значно збільшилася (69%, n=210/306).

Перебої фіксувалися «увесь час» у **Богданівці** (Донецька область), **Охтирці** (Сумська область), **Бобровиці** (Чернігівська область), **Ясіні** (Закарпатська область) та **Угневі** (Львівська область). За повідомленнями КІ, у **162 з 306** досліджених населених пунктів перебої у роботі систем зв'язку спостерігалися «кілька годин на день».

Діаграма 2: % населених пунктів, які вказали перебої та обмеження доступу як проблему у вересні 2022 року (раунд 6) та грудні 2022 року/ січні 2023 року (раунд 7): n=306



ДОСТУП ДО ОПАЛЕННЯ

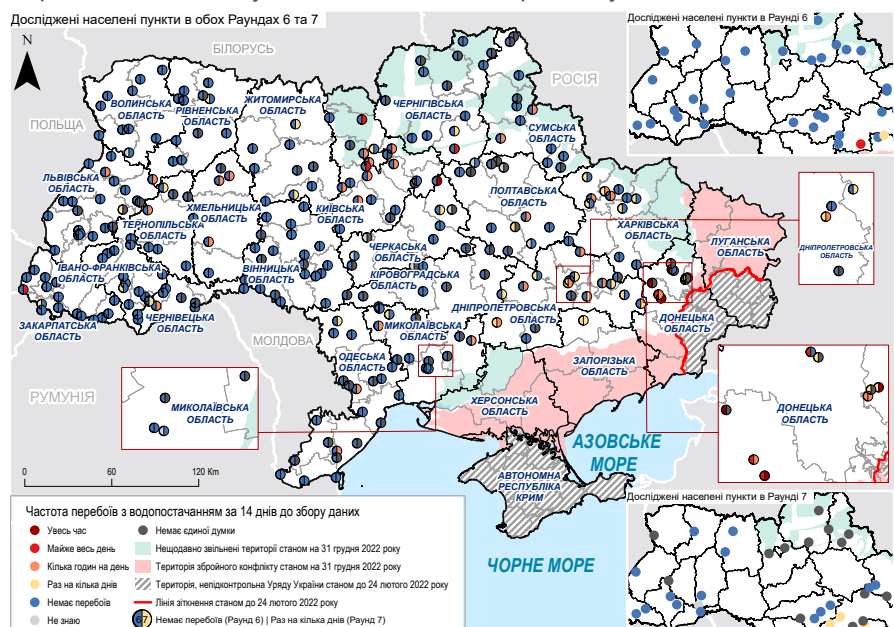
Оскільки зима в Україні триває, а температура повітря тримається нижче 0°C у більшій частині країни, дуже важливо залишається також наявність доступу до опалення. Як зазначалося вище, **пошкодження енергетичної інфраструктури загострює ситуацію з доступом до основних послуг та, зокрема, впливає на доступ населення до повноцінного опалення у зимовий період.** Це особливо стосується територій, які вже значною мірою постраждали внаслідок конфлікту та мають вищий рівень потреб. Відповідно, у грудні 2022 року/ січні 2023 року (раунд 7) **перебої з опаленням** були найчастіше

вказуваною **перешкодою у доступі до опалення**. Кількість населених пунктів, які повідомили про цю перешкоду, зростає з **29** населених пунктів у вересні 2022 року до **81** населеного пункту у грудні 2022 року/ січні 2023 року. Зокрема, ця ситуація відзначалася у більше ніж половині досліджених населених пунктів у **Донецькій (n=7/9), Київській (n=12/21) та Дніпропетровській (n=11/21) областях**. Крім того, дослідження «Оцінка ризику зон екстремально низьких температур» Ініціативи REACH також відзначило, що, за очікуваннями, наслідки екстремально низьких температур будуть найважчими у Східному регіоні країни, особливо

у Харківській, Дніпропетровській та Донецькій областях.¹⁰ Близькість до районів бойових дій може й надалі впливати на спроможність населення пережити зимовий період.

Що стосується перешкод у доступі до опалення, **високі ціни та відсутність грошей** залишаються найчастіше вказуваними перешкодами у досліджених населених пунктах в обох раундах. Однак, частка населених пунктів, які зазначили ці перешкоди, зменшилася з вересня 2022 року (раунд 6) по грудень 2022 року/ січень 2023 року (раунд 7) (детальніше див. Діаграма 3).

Карта 4: Населені пункти, за частотою перебоїв у водопостачанні

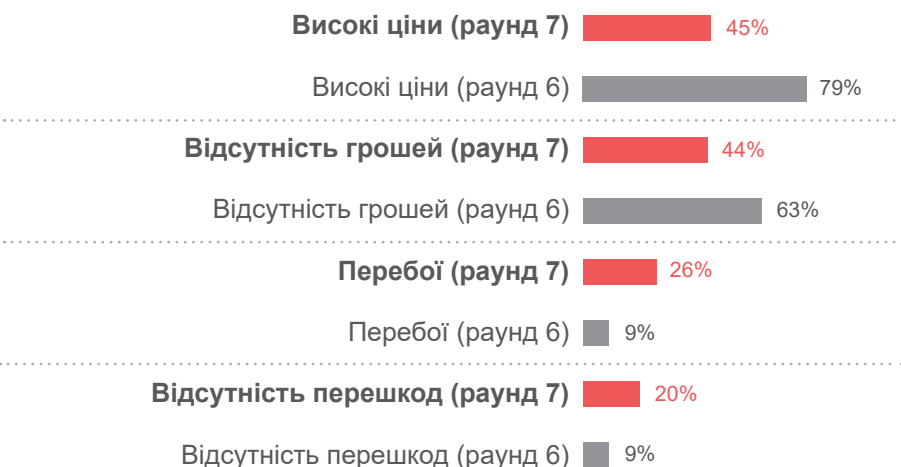


ДОСТУП ДО ВОДОПОСТАЧАННЯ

Крім проблем з доступом до комунальних послуг, ситуація з доступом до водопостачання й надалі викликає занепокоєння в окремих регіонах України. Перебої з водопостачання можуть бути викликані пошкодженням об'єктів водної інфраструктури, у тому числі труб, очисних споруд/ будівель. За даними КІ, такі пошкодження фіксувалися у **Кривому Розі** (Дніпропетровська область), **Богданівці** (Донецька область), **Вільнянську** (Запорізька область), **Тростянці** (Сумська область), **Харкові** (Харківська область) та **Львові** (Львівська область) у грудні 2022 року/ січні 2023 року (раунд 7). Крім того, на систему можуть вплинути пошкодження енергетичної інфраструктури, що обмежує потужність насосних станцій, а також планові відключення електроенергії.

У той час як у більше ніж половині досліджених населених пунктів (**n=169/306**) у грудні 2022 року/ січні 2023 року не було зафіксовано жодних перебоїв у водопостачанні за 14 днів до збору даних, КІ у **18%** населених пунктів (**n=56/306**) повідомили про наявність принаймні деяких перебоїв, що більше від показника у 38 населених пунктів у вересні 2022 року. Значна частина таких населених пунктів знаходиться у **Дніпропетровській (12 з 21)** дослідженого населеного пункту та **Київській (n=10/21)** областях. Крім того, за інформацією КІ, у **4 з 9** досліджених населених пунктів у **Донецькій та 2 з 3** населених пунктів у **Запорізькій** областях спостерігалися принаймні деякі перебої. Перебої у водопостачанні фіксувалися «увесь час» у **Богданівці, Мирнограді** (Донецька область) та **Новомиколаївці** (Черкаська область).

Діаграма 3: % населених пунктів, які повідомили про перешкоди у доступі до опалення взимку у вересні 2022 року (раунд 6) та грудні 2022 року/ січні 2023 року (раунд 7): n=306



ОГЛЯД МЕТОДОЛОГІЇ

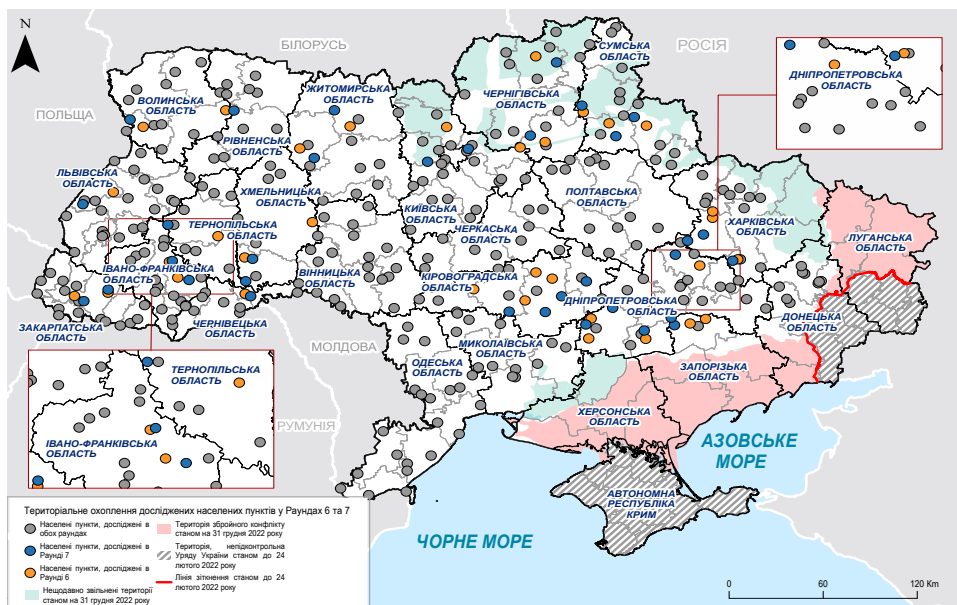
Дані були зібрані шляхом проведення інтерв'ю з КІ у громадах. З метою врахування більшої варіативності у потребах у місцях з більшою кількістю населення, кількість КІ на населений пункт відрізнялася за категорією окремого населеного пункту: по 3 КІ у кожному населеному пункті сільського типу та по 4 КІ у міських населених пунктах і селищах міського типу (для раунду 6), а також по 2 КІ у кожному населеному пункті сільського типу та по 3 КІ у міських населених пунктах і селищах міського типу (для раунду 7).

Результати представлені на рівні населеного пункту та/або області. Усі відповіді КІ з одних і тих самих населених пунктів було узагальнено, що дозволяє отримати одну точку даних по кожній змінній по кожному населеному пункту. У **Плані агрегування даних** було використано усереднений підхід до

агрегування відповідей населених пунктів з використанням шкали інтенсивності у питаннях з **одним варіантом відповіді**. У випадку питань з **кількома варіантами відповіді** застосовувалося правило відбору всіх відповідей, які були надані принаймні 1 з 3 респондентів у населених пунктах сільського типу та 2 з 4 респондентів у міських населених пунктах і селищах міського типу (для раунду 6), а також принаймні 1 з 3 респондентів у міських населених пунктах і селищах міського типу та 1 з 2 респондентів у населених пунктах сільського типу (для раунду 7).

Дані, наведені у цій інформаційній записці, представляють відсоток населених пунктів (міського або сільського типу), щодо яких КІ дали конкретну відповідь на питання дослідження. Ці статистичні дані **не можуть бути екстрапольовані на частку (%) населення**, і тому мають розглядатися як **орієнтовні**, а не репрезентативні.

ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ОХОПЛЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ



КІНЦЕВІ ВИНОСКИ

- 1 Географічне охоплення не включає невідконтрольні Урядом України території станом до 24 лютого 2022 року, у тому числі Крим.
- 2 Ключовими інформантами були представники місцевої влади, місцевих некомерційних організацій та представники певних верств населення (наприклад, літні люди, люди з інвалідністю, діти, жінки, ВПО тощо).
- 3 Крім 33 населених пунктів сільського типу, одні й ті самі населені пункти були відібрані для обох раундів. У разі виникнення труднощів з визначенням КІ у певному населеному пункті сільського типу з вибірки довільно обирався інший населений пункт з того ж району.
- 4 Проект збору даних про місця збройних конфліктів і подій (ACLED), [Український кризовий дослідницький центр](#) (англійською).
- 5 REACH, [Україна: Пошкодження енергетичної інфраструктури. Огляд ситуації за 10-24 жовтня 2022 року](#) (англійською).
- 6 Голос Америки, [ООН: Половина енергетичної інфраструктури в Україні зруйнована російськими атаками](#) (англійською), 13 грудня 2022 р.
- 7 ПАКС, [Ризики та наслідки атак на енергетичну інфраструктуру в Україні](#) (англійською), грудень 2022 р.
- 8 УКГП ООН, [Огляд гуманітарних потреб. Україна 2023](#) (англійською), 28 грудня 2022 р.
- 9 Reuters, [На Сході та Південному Сході України запроваджуються аварійні відключення електроенергії](#) (англійською), 11 січня 2023 р.
- 10 REACH, [Зима в Україні: Огляд дослідження «Оцінка ризику зон екстремально низьких температур»](#) (англійською), 31 січня 2023 р.

ПРО ІНІЦІАТИВУ REACH

Метою Ініціативи REACH є створення інформаційних ресурсів та продуктів, які допомагають гуманітарним організаціям приймати рішення на основі фактичних даних в умовах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовують фахівці REACH, включають збір первинних даних та поглиблений аналіз. Уся діяльність здійснюється через міжвідомчі механізми координації допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED та Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).